

הרב אהוד אחיטוב

הוצאת ספר תורה מבית הכנסת בזכר למעמד 'הקהל' של בתי הספר של החמ"ד

הצגת הבעיה

שנת תשע"ו מוגדרת 'שנת הקהל'. ברוב בתי הספר וגני הילדים של החינוך הממלכתי-דתי בארץ נערכים כנסים זכר לקיום מצווה זו. נשאלנו: האם מותר להוציא לאותם כנסים ספר תורה ולקרוא בהם את פרשיות 'הקהל', אף כשהכנסים נערכים מחוץ לבית הכנסת?

א. חובתה של מצוות 'הקהל' מן התורה ומדרבנן

כדי להשיב על השאלה, נעמוד בקצרה על מטרת התכנסויות אלו הנעשות זכר ל'הקהל'. פשוט הדבר שאת מצוות הקהל לא ניתן לקיים בימינו, אלא כשייבנה בית המקדש בעזרת השי"ת בחג הסוכות שאחרי שנת השמיטה, כמפורש בתורה (דברים לא, י-יב):
...מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות. בבוא כל ישראל לראות את פני ה'... במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם. הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך...
מקום קיום המצווה הוא בעזרה שבמקדש, כמבואר בגמרא (סוטה מא ע"ב), וכפי שפסק הרמב"ם (הל' חגיגה פ"ג ה"א-ה"ג). טעם המצווה המפורש בתורה הוא לעורר את ישראל, לחזקם ולזרזם ביראת ה' ובשמירת מצוות ה', כלשון הפסוק (שם יב-יג):
...למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'... ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת. ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלהיכם כל הימים...
כך גם כותב הרמב"ם (הל' חגיגה פ"ג ה"א) בטעם מצווה זו:
מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל, ולקרוא באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת....

אלא שקיום מצווה זו מן התורה היה אפשרי רק בימי בית המקדש הראשון ולא בימי בית המקדש השני, משום שבמצוות 'הקהל' נאמר 'בבוא כל ישראל ליראות את פני ה'...' (דברים שם יא, יג), תנאי שהיה אפשרי עד כה רק ברוב ימי בית המקדש הראשון, עד גלות שניים וחצי השבטים בימי תגלת פלאסר מלך אשור. נוסף על כך, קיום המצווה הוא

רק בסיום השמיטה, כלשון התורה (שם יא): 'במועד שנת השמיטה בחג הסוכות', ולכן כיוון שבימי בית המקדש השני מצוות השמיטה הייתה מדרבנן לדעת רוב הפוסקים, גם את מצוות 'הקהל' לא היה ניתן לקיים אלא מדרבנן.¹

1. לאחר החורבן לא קיימת חובת 'הקהל', אף לא מדרבנן

כידוע, הרבה מן המצוות התלויות בארץ ישראל מקומות בפועל מדרבנן, אף שלא בשל התנאים לקיימן מן התורה, כמו הפרשת חלה, תרומות ומעשרות ושמיטה לרוב הפוסקים. לעומת זאת מצוות 'הקהל' – לאחר החורבן פקעו שני התנאים לקיומה: 'בבוא כל ישראל' ומקום החיוב שהוא בבית המקדש. לכן לא חייבו חכמים לעשותה מדרבנן במקום אחר.²

2. תקנת 'זכר למצוות הקהל' בימינו

למרות האמור לעיל, דעת רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים זצ"ל (האדר"ת), שהיה רבה של ירושלים לפני מאה וארבעים שנה, הייתה שראוי לקיים זכר למעמד 'הקהל' בחול המועד סוכות גם בימינו, והוא קיים זאת בפועל בשנת תרל"ו שהייתה מוצאי שמיטה. כרקע לכך הוא כתב קובץ בשם 'זכר למקדש'³ ובו הוא דן בפרטי מצוות 'הקהל' על היבטיה השונים. בעקבותיו המשיכו הרבנים הראשיים לישראל בדורות הבאים לקיים מעמדות זכר למצווה זו, כמעט ברצף מאז ועד ימינו אלה. בדרך כלל קיימו מעמדות אלו בכותל המערבי, שהוא מקום תפילה וקריאה בתורה בכל השנה. משום כך עיקר הדיון היה רק על עצם קריאת פרשיות 'הקהל' מתוך ספר תורה בציבור במעמדות אלו, אף שמדובר בזמנים שלא תיקנו בהם חכמים קריאת התורה. אך שאלת טלטול ספר תורה כשלעצמה כלל לא נידונה ע"י האדר"ת ולא ע"י גדולי ישראל שעסקו במצוות 'הקהל' בדורות שאחריו. חשוב לציין שאחרי מלחמת השחרור והקמת המדינה, כשהר הבית והכותל המערבי היו נתונים בידי צרים, המשיכו לקיים זכר למעמד 'הקהל' בהר ציון או בסמוך לו, עד שחרור הכותל בשלהי תשכ"ז. לעתים אף נערך המעמד במקומות שכלל לא היו מקומות תפילה קבועים, כגון מגרשים גדולים בשכונות הסמוכות לתחנת הרכבת הישנה שבירושלים שמחוץ לחומות.⁴

1. האדר"ת, זכר למקדש, נדפס מחדש בספר הקהל הוצ' מכון התורה והארץ כפר-דרום ת"ו תשס"א עמ' 500.
 2. מנחת חינוך מצווה תריב ד"ה שנצטוינו, ועי' עוד טעמים לכך בדברי האדר"ת, זכר למקדש, בתוך ספר הקהל שם עמ' 503; מו"ר הרה"ג אברהם שפירא זצ"ל מנחת אברהם, ח"א סי' ל, במו"מ עם הרה"ג ש. ד. כהנא זצ"ל, ועי' הגרש"י זוין זצ"ל, לאור ההלכה, עמ' קלט.
 3. נדפס מחדש בספר הקהל, שם, עמ' 507–546.
 4. עי' מאמר הגרי"ה הרצוג זצ"ל ספר הקהל, שם, עמ' 618–621, ומאמרו של הרב יהודה זולדן 'לתולדות זכר להקהל', שם עמ' 653–671.

ג. הבאת ספר תורה לצורך קריאה מחוץ לבית הכנסת

יש לשאול: מהו הבסיס ההלכתי להוציא ספר תורה לקריאה בתורה באותן מעמדות 'הקהל' שהתקיימו אחרי מלחמת השחרור במגרשים בתוך ירושלים החדשה? כמו כן, האם ניתן להנהיג זאת במשך השנה כולה? (בדומה למעמד 'זכר למצוות הקהל' שמונהג במהלך כל השנה השמינית, לצורך המטרה החשובה של השמעת קריאה בתורה של פרשיות הקהל לתלמידים, אף שאינם חייבים בקריאה זו). אמנם זה עשרות שנים נערכים על ידי חסידי חב"ד מעמדות של קבלת עול מלכות שמים בציבור, בהכוונת האדמו"ר הרה"ג הרב מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל בסימן 'שנת הקהל'.⁵ ואולם מטרת כנסים אלו של חב"ד היא לחזק את הציבור והנוער לתורה וליראת שמים, אך ללא סממנים המזכירים את תקנת 'זכר להקהל' של האדר"ת, וכלל לא עלתה בהם השאלה אם להתיר קריאה בתורה בציבור יותר ממה שחכמים תיקנו.

1. הבאת ספר תורה אל הכהן הגדול ביום הכיפורים

ההלכה שלא לטלטל שלא לצורך המקובל ספר תורה מתבארת לאור דברי המשנה (יומא פ"ז מ"א), המתארת את קריאת התורה ביום הכפורים מפי הכהן הגדול בבית המקדש, ובה נאמר:

חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד.

מקשה הירושלמי (שם ה"א): 'בכל אתר את אמר הולכין אחר התורה והכא את אמר מוליכין את התורה אצלן?!' כוונת הירושלמי לשאול: מדוע הכהן ממתין שהסגן יביא אליו את ספר התורה, הרי מכובד יותר שהוא יבוא אל התורה? משיב הירושלמי: 'אלא על ידי שהן בני אדם גדולים התורה מתעלה בהן', כלומר הבאת ספר התורה אליהם היא כבוד התורה.

2. הוצאת ספר תורה והבאתו לאנשים חשובים – דעת המתירים

הירושלמי מחדש שיש כבוד לתורה כשמביאים את הספר אל מקום ישיבתו של הכהן הגדול שנמצא באותו אולם. בעקבות כך כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג⁶ שאף שלמדנו מדברי הירושלמי שאסור להוציא ספר תורה ממקום למקום, למדנו גם שמותר להביא ספר תורה למקום שבו מתפלל אדם חשוב שרוצה לשמוע קריאת התורה במניין. דעה זו הובאה בבית יוסף (או"ח סי' קלה אות יד) כדעה שאין עליה חולק, כלשונו:

כתב המרדכי סוף פרק קמא דראש השנה (סי' תשי) מצאתי בתשובה דבני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאים אצלם ס"ת אפילו בראש השנה ויום

5. הביטוי 'שנת הקהל' כבר נכתב במכתבו של האדר"ת למרן הגרא"י הכהן קוק זצ"ל כפי שנדפס בספר אדר היקר, עמ' סו; תודה לרב יהודה זולדן על שהפנה אותי למקור זה.

6. תשובות מהר"ם מרוטנבורג, ד' ברלין סי' יג (נה), מכון ירושלים ח"ב תשע"ד, עמ' תקלט; מובא גם במרדכי, ר"ה פ"א סי' תי.

הכיפורים כדאמרינן בירושלמי פרק בא לו (יומא פ"ז ה"א) בכל אתר את אמר
הולכים אחר התורה והכא תימא מוליכים תורה אצלנו! אלא על ידי בני אדם שהם
גדולים התורה נתעלה בהם!

ב'דרכי משה' (שם ס"ק י) הביא סימוכים לדברי המרדכי מדברי ראשונים נוספים, אך
מאיך גיסא הוא כותב שיש מחלוקת אם ההיתר להביא ספר תורה לצורך אדם חשוב
קיים בכל מצב, או רק אם הוא חולה וכדו' שאינו יכול לבוא לבית הכנסת לשמוע את
הקריאה. מדברי הרמ"א משמע שנוטה להקל בהבאת ספר תורה לכל אדם חשוב, וב'כף
החיים' (או"ח סי' קלה ס"ק פד) מביא עוד פוסקים שנוקטים כשיטה זו,⁷ אך לדעתו זאת
היא דעת הרמ"א ולא דעת ה'שלחן ערוך', כפי שיתבאר בהמשך.

3. הוצאת ספר תורה והבאתו לאנשים חשובים – דעת האוסרים

אכן בפסיקת ההלכה ב'שלחן ערוך' (או"ח סי' קלה סעי' יד) אינו מזכיר את ההיתר
להביא ספר תורה לצורך אנשים חשובים, וז"ל:

בני אדם החבושין בבית האסורין, אין מביאים אצלם ס"ת אפי' בראש השנה ויום
הכיפורים...

מקשה על כך רבי יוסף אלמושיניו ז"ל בספרו 'עדות ביהוסף' (סי' מד):⁸
נראה דסבירא ליה דאפילו לגדולים אין מוליכים והרי עיקר דברי המרדכי נלמדים
מהירושלמי והרי הירושלמי סובר דלגדולים מוליכים התורה אצלם!
כלומר מדוע אוסר ה'שלחן ערוך' לטלטל ספר תורה לצורך אדם חשוב, הרי מקור
האיסור לטלטל ספר תורה הוא בדברי הירושלמי שהובאו ב'בית יוסף' (או"ח סי' קלה
אות יד), והירושלמי עצמו מתיר להביא ספר תורה לאדם חשוב! על כך עונה ה'יד
אהרן',⁹ עפ"י דברי המהר"ם פדוואה, שהיתרו של הירושלמי להביא ספר תורה לאנשים
גדולים לא נאמר בנוגע לתלמידי חכמים גדולים בתורה, אלא לגדולים במעלה כמו
מעלת הכהונה הגדולה. ולפי זה הוא מבאר את המשך דברי הירושלמי (יומא פ"ז ה"א):
והא תמן מוליכים אורייתא גבי ריש גלותא א"ר יוסי בר בון תמן על ידי שזרעו של
דוד משוקע שם אינון עבדין ולא כמנהג אבותיהם.

הירושלמי שואל: כיצד הביאו ספר תורה לאנשי ריש גלותא? הרי הם אינם כוהנים
גדולים! והוא משיב שאכן הם לא נהגו כדין – הם אמנם אנשים חשובים, אך לא בכלל
'כהן גדול', ולכן הם עשו זאת בניגוד למנהג. בעקבותיו של ה'יד אהרן' הלך גם 'כף החיים'
(או"ח סי' קלה ס"ק פד), שהסביר את פסק השו"ע לאור דברי מהר"ם פדוואה שאסר
בכל מקרה להביא ספר תורה, אף לאנשים חשובים. באשר לשאלה מדוע ה'שלחן ערוך'

7. לשון כף החיים (שם): 'אבל האמת ליעקב שם נראה דלאדם חשוב אפילו אינו חולה שרי. וכן כתב
לדוד אמת שם, וכן משמע מהגר"א וכ"כ הרב שמן למאור והשיג על הא"ר יעו"ש וכל זה הוא לדעת
מור"ם ז"ל...!'

8. תשובה זו הביא גם אהרן אלפנדרי ז"ל בספרו יד אהרן (מובא בטור, או"ח ח"א בהגהות על הב"י או"ח
סי' קלה שיטה יז).

9. מובא בטור, או"ח ח"א הגהות על הבית יוסף או"ח סי' קלה שיטה יז.

לא התייחס לכך במפורש, כותב 'כף החיים': 'ובזמנינו זה אינו מצוי לא כהן גדול ולא סגן, ומשום הכי לא הוצרך לחלק...'. לפי שיטות אלו, ההיתר להביא ספר תורה לאנשים חשובים אינו נוהג בימינו.

ד. הוצאת ספר תורה למקום שייחדו אותו מראש

למרות חידושו של מהר"ם פדוואה הנ"ל, שהיתר אדם גדול בירושלמי אינו קיים בימינו, מבואר בשו"ת מהר"ם פדוואה (קראקא תרמב, סי' פח) שיש דרך אחרת המתירה הבאת ספר תורה למקום אחר. לדעתו, האיסור לטלטל ספר התורה למקום אחר לצורך אדם יחיד שעושים מניין בביתו וכדו' הוא דווקא כשלא הכינו ארון לספר התורה, אך אם הכינו לו ארון, מותר להביאו למקום השני אף בעבור אדם יחיד. הוא אף מעיד שזה המנהג בעירם, וזו לשונו:

וברור לי לפענ"ד שכל הדברים הנ"ל הן הירושלמי הן ההג"ה מדברים בעניין שמביאין הספר תורה להם לקרות ואין אצלם שום ארון או תיבה אשר מוציאין הס"ת ממנו ומחזירין אותה לתוכו... אמנם המנהג שלנו וכעובדא דיך לייחד תיבה וארון על יום או יומיים ולתת בו הס"ת ולהוציאו בשעת הקריאה ולהשיב אותה על העמוד והקוראים בתורה יעקרו ממקומם לקרוא על העמוד ואח"כ יחזירו הס"ת לארון, לא עלה על לב שום אדם לאוסרו, כי אין בו פגם לס"ת מאחר שמויחד לה ארון ועמוד להוציאה ולהכניסה ואין הפרש בין ביהכנ"ס של עראי או ביהכנ"ס של קבע...

שיטה זו הובאה ב'דרכי משה' (או"ח סי' קלה אות י):

הא דאסור היינו להביאו בשעת הקריאה לבד אבל להכין לו יום או יומים ארון או תיבה בביתו שפיר דמי...

וכך הוא פסק גם בהגהותיו ל'שלחן ערוך' (שם סעי' יד), אלא שה'אליה רבה' (או"ח סי' קלה סעי' יד) מוסיף ומחדש:

שלא בעינן יום או יומיים קודם, אלא כשמייחדין ארון ועמוד להוציאו ולהכניסו אף באותו יום מותר.

את חידושו הוא מבסס על כך שמהר"ם פדוואה, אשר הביא את ההיתר של ייחוד מקום מראש, נימק זאת בהסבר שכל האיסור להביא ספר תורה בעבור אדם יחיד הוא כי אין אצלם שום ארון או תיבה אשר מוציאין ממנה ספר תורה ומחזירין לתוכו...! משמע מדבריו שאם יש להם מקום מיוחד, הדבר מועיל, גם אם מדובר במקום שהכינו כמה שעות קודם לכן. חייבים לומר שהביטוי 'יום או יומיים' בדברי מהר"ם פדוואה בא רק לציין את מנהג עירו, והוא אינו תנאי מעכב, וכך פסק גם ה'מגן אברהם'¹⁰. מוסיף ה'פרי מגדים'¹¹ שלא צריך לייחד דווקא ארון, אלא כל מקום שניתן להניח את הספר בתוכו

10. מגן אברהם, סי' קלה ס"ק כב.

11. פרי מגדים, סי' קלה, אשל אברהם ס"ק כב.

קודם נחשב כ"יחד לו מקום", כגון חביות וכדו'. ה'משנה ברורה' (סי' קלה ס"ק מט) פסק למעשה את שתי הקולות יחד וכתב: 'והאחרונים הסכימו דה"ה אם הכין מקום לס"ת באותו יום שיהא מונח שם יום או יומים דשפיר דמי'. כלומר מותר להביא ספר תורה אם מכין בעבורו מקום להנחתו, ואפילו אם עושה כן באותו יום. כך גם למד 'כף החיים' (סי' קלה ס"ק פג) מדברי הרמ"א, שהכנת מקום מראש מועילה משום 'שהבאתה הייתה לא לצורך קריאה בלבד אלא שקבע דירתה בכאן לאותו זמן'.

גם רבי דוד פארדו זצ"ל¹² סובר כדברי הרמ"א, שאם הכינו מקום לספר תורה, מותר להביאו לקריאה בבית אבל וכדו'. בתשובתו הוא אמנם מביא את דבריו הקשים של הזוהר (ויחי דף רכה ע"א) על הוצאת ספר תורה מחוץ לבית הכנסת: 'ווי לס"ת אי אצטריך לאגלאה ליה מאתר לאתר אפי' מבי כנישתא לבי כנישתא', אך הוא מבאר שאין בכך סתירה לדברי הרמ"א, כי לדעתו דברי הזוהר לא מתייחסים לעצם הוצאת ספר התורה ממקום למקום, אלא למצב הקשה שהציבור הגיע אליו, עד שהוא נאלץ לגזור תענית ולהוציא ספר תורה מבית הכנסת לרחובה של עיר. אמנם 'כף החיים'¹³ חלק על כך והסביר שהזוהר בא לאסור את עצם הבאת ספר תורה מבית כנסת אחד למשנהו, אף אם הכינו לו מקום מיוחד, ובכך הוא מסביר מדוע מרן ב'שלחן ערוך' לא הביא את הקולא של המהר"ם פדאוהו, כי לדעתו מרן לא פסק כמותה להלכה. לפי זה, לדעתו, אסור להביא ספר תורה למניין שנעשה בעבור אדם יחיד, אפילו אם הכינו לו מקום מראש:

אבל לפי דברי הזוהר הקדוש שכתבנו לעיל אות ע"ד שאמר דאפילו מבי כנישתא לבי כנישתא אחרא אסור, אף בכי האי גוונא אסור. דהא בי כנישתא איכא מקום מוכן ואפילו הכי כתב לאסור.
אולם כאמור יש כמה מן הפוסקים שחלקו על 'כף החיים' בהבנת דברי הזוהר, ועוד יתבאר לקמן.

ה. הוצאת ספר תורה בליווי עשרה אנשים

בפסקי רבי מנחם ב"ר בנימין ריקאנטי (פיוטרקוב תרנ"ד, סי' מג) כתב שאם מוליכים ספר תורה מבית כנסת לבית כנסת, צריך להביאו בעשרה אנשים, אך הוא מדגיש שגם בלאו הכי אין בכך איסור, וז"ל:

והמוליך ספר תורה מכנסת לכנסת טוב הוא שלכבוד הספר יהיו עשרה בהליכתו, אבל אין איסור בדבר כלל אלא משום כבוד.

גם החיד"א (לדוד אמת סי' ג אות יב) כותב זאת בלשון שאינה מחייבת: 'כשמוליכין ספר תורה מקהל לקהל, טוב שילוו אותו עשרה'. על דברי החיד"א והרב ריקאנטי (שם) יש לשאול: אם כדעתם אין איסור בעצם טלטול ספר תורה מבית כנסת לבית כנסת גם בלא

12. שו"ת מכתם לדוד, או"ח סי' טו.

13. כף החיים, או"ח סי' קלה ס"ק עד.

עשרה, על סמך מה הם כתבו שקיימת עדיפות ללוותו בעשרה אנשים משום כבוד התורה! לכן נראה שהם הבינו שדברי הזוהר לא נאמרו כאיסור, אלא כעובדה שעצם ההעברה והטלטול ממעט את כבוד הספר תורה, גם כשהדבר נעשה למטרות המותרות עפ"י ההלכה. לכן לדעתם אם מטלטלים ספר תורה בעשרה אנשים במקרים שיש היתר עפ"י ההלכה, שוב אין כאן מיעוט כבוד, כי כשם שאין מיעוט כבוד כאשר מוציאים אותו מההיכל ומניחים אותו על התיבה משום שמלווים אותו מניין של אנשים, כך אין מיעוט כבוד כאשר מניין אנשים מלווים אותו מבית כנסת אחד לאחר. יוצא מכך שרבי מנחם ריקאנטי והחיד"א מסכימים לדברי 'כף החיים' (שם ס"ק עד) שכל העברת ספר תורה היא בעייתית, אך בניגוד לדבריו הם סוברים שהזוהר לא אסר זאת, אלא שאין זה כבוד התורה.¹⁴ לפיכך ניתן לומר שגם לפי ספר הזוהר מותר להעביר ספר תורה מבית כנסת אחד למקום תפילה, אפילו זמני, אם הכינו לו מראש מקום מכובד כגון ארון קודש נ"ד וכדו', ובתנאי שהדבר ייעשה בליווי של עשרה אנשים.

1. הוצאת ספר תורה להקפות בשמחת תורה

עפ"י יסוד זה יש להבין שאם מטרת הוצאתו של ספר התורה אינה לצורך קריאה שאנשים צריכים לצאת בה ידי חובה, אלא היא נעשית לכבוד התורה, יש מקום להתיר להוציאו גם לפי הזוהר בלא עשרה אנשים, כפי שכותב מו"ז הרב עובדיה הדאיה זצ"ל בשו"ת 'ישכיל עבדי' (ח"ו בהשמטות לחלק או"ח עמ' רצד סי' ד ס"ק א-ג).¹⁵ בדבריו הוא מבאר מדוע הוא התיר להביא ספרי תורה להקפות משותפות של כמה בתי כנסת שנערכו בבית כנסת אחד. אמנם מן ה'שלחן ערוך' אסר הוצאת ספר תורה לקריאה בציבור לצורך אדם פרטי, אך להקפות שניות יש להביא מספר רב של ספרים, שכן המטרה היא להרבות בכבוד התורה, וככל שמביאים יותר ספרים מבתי כנסת אחרים, כבוד התורה מתעלה משום 'ברוב עם הדרת מלך'; וזו לשונו:

מכיוון שבבית הכנסת היא שבה עושים שמחת תורה מוציאים כל הספרי תורה שבארון הקודש לשמוח עמהם. הרי זה שלא משתפים שאר הספרי תורה האחרים עמהם הרי זה כעלבון לספרי התורה ההם המונחים משותקים בשאר בתי הכנסת. ומכיוון שיחיד בתי הכנסת ההם משתתפים יחד עם בית הכנסת ההיא מצד ברוב עם הדרת מלך הרי גם הבאת הספרי תורה שלהם בשיתוף השמחה הוא גם כן בבחינת ברוב עם הדרת מלך. דלא דומה שמחת ספר תורה אחד או שנים,

14. במקום זה ברצוני להתייחס למה שכתב הרב דרור פיקסלר במאמרו 'הוצאת ספר תורה לצורך מניין זמני', שנה בשנה (תשס"ג), שממנו אפשר להבין שהיתר הכנת מקום מראש הוא דבר שמוסכם על כל הפוסקים, ואינם סותרים את דברי ספר הזוהר. ולא זכר שר לדברי כף החיים, סי' קלה ס"ק עד, ועוד אחרונים שהבינו שדברי הזוהר הם כפשוטם. כמו כן הוא לא ציין במאמרו הנ"ל היתר הבאת ספר תורה במניין אנשים.

15. תשובה זאת נכתבה כמענה למחליפו ברבנות העיר פתח-תקווה הרב עמרם אבורביע זצ"ל. בדבריו הוא מנמק תשובה שנדפסה בשו"ת ישכיל עבדי, ח"ה או"ח סי' ט סעי' ג ס"ק א-ב, שבה הוא מתיר להוציא ספרי תורה להקפות שניות שנערכו בעיר בתקופת כהונתו ברבנות העיר פתח-תקווה.

לשמחת ארבעה או חמשה או עשרה ויותר, וכל המרבה הרי זה משובח בבחינת ברוב עם הדרת מלך, היינו בכל מה שמרבים לשמוח בהרבה ספרי תורה הרי זה הדרת מלך, מלכו של עולם שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ומה שבא בטענה מכיוון שאין צריך בהוצאתו רק להרבות בשמחה מהיכא תיתי להתיר! אחרי המחילה הרבה מי לנו גדול מדוד המלך ע"ה שהיה מפזז ומכרכר לפני ארון הקודש עד כדי כך שאשתו מיכל נשפל בעיניה ואמר לה ושחקתי לפני ה' ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיניי (שמואל ב', ו) הרי דריבוי השמחה לפני התורה הוא בבחינת כבוד לעצם התורה עצמה ואין זה בבחינת צורך הדיוט וכל המרבה הרי זה משובח ועי' בשער הכוונות שכתב מהר"ח ז"ל על רבינו האר"י הקדוש שהיה הולך מבית כנסת לבית כנסת להשתתף עמם בשמחת התורה ואפילו במוצאי שמחת תורה ע"ש.

אלא שאף שהוא מתיר את עצם הוצאת הספרים משום כבוד התורה, הוא ממליץ להביא את הספרים הנוספים בליווי של עשרה אנשים, כי בכך מצטרפים שני תנאים להקל:

א. ההוצאה היא לכבוד התורה.

ב. הבאתם נעשתה בליווי עשרה אנשים.

וכך הוא מבואר ב'שכיל עבדי' (שם ס"ק ד):

ובפרט שבזמן שמביאים אותו לבית הכנסת השני מביאים אותו בקהל עם ובשירי זמרה וכל שהוא בעשרה כבר כתבתי שם בספרי שאפילו לדעת הזוה"ק המחמיר בזה מודה שאם הוא בעשרה אין כאן בית מיחוש. ומכל שכן כאן הרי תרתי לטיבותא איתנהו: דלוקחים אותו בעשרה עם שירי זמרה, וגם לכבוד עצם הספר תורה לשתפו בשמחת התורה עם חביריו שלא יהיה נראה כעלוב מונח הס"ת משותק לבד ודאי דאין כאן בית מיחוש והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם...

ז. מעמד הקהל – לכבודה של תורה

עפ"י זה מובן כיצד במעמד 'זכר למצוות הקהל' שנערך בפעם הראשונה אחרי הקמת המדינה במוצאי שנת השמיטה בג' חוה"מ סוכות תשי"ג, הוציאו ספר תורה וקראו בו בהכוונתו של הרב הראשי לישראל הגרי"ה הרצוג זצ"ל ובהסכמת גדולי הדור שישבו במועצת הרבנות הראשית לישראל.¹⁶ מעמד זה נערך בפעם הראשונה שלא ברחבת הכותל המערבי שהיה שבוי בידי זרים, אלא במגרש בשכונת קטמון בירושלים בנוכחות גדולי הרבנים לישראל, ואף על פי שהוא ודאי לא נחשב מקום תפילה קבוע, הביאו לשם ספר תורה וקראו בתורה בציבור את פרשיות המלך.¹⁷

16. פסקים וכתבים מהרי"ה הרצוג, ירושלים תשמ"ט, או"ח כרך ב' סימנים צו-צז.

17. עי' במאמר הרב יהודה זולדן ספר הקהל, עמ' 669.

ההסבר לכך הוא שכפי שהתירו הפוסקים להוציא ספר תורה להקפות שניות במוצאי שמחה תורה, וכמו שמתירים להוציא ספרי תורה ישנים מבית הכנסת כשמכניסים ספר תורה חדש לבית הכנסת, כך גם מותר היה לעשות 'זכר' להקהל גם במגרשים שאינם נחשבים כבית כנסת. לפי זה ניתן לנהוג גם במעמדות וכינוסים 'זכר למצוות הקהל' הנעשים במשך כל שנת הקהל במוסדות החינוך, שניתן להוציא בכינוסים אלו ספר תורה מחוץ לבית הכנסת ולקרוא בו פרשיות בספר הקהל ולא להסתפק בקריאה מתנ"ך. זאת משום שעצם ההוצאה והקריאה בספר תורה במעמד זכר למצוות הקהל מוסיף כבוד לתורה ומחזק בתלמידים אהבת תורה ויראת שמים, כפי שביאר הרמב"ם שעניינה של מצוות 'הקהל' 'לקרות באוזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת'. כך גם התירו להוציא ספר תורה מבית הכנסת לצורך קריאה לאדם חשוב שנמצא במקום אחר, משום שזהו כבודה של תורה. אולם למרות האמור, עדיף להכין לספר התורה מקום מכובד שאליו יביאו אותו בליווי של עשרה אנשים לפני המעמד, ובשעת הקריאה יוציאו אותו מארון הקודש הנייד ויקראו את פרשיות המלך, ולאחר מכן יחזירו את הספר לאותו ארון זמני עד סיום המעמד. לאחר מכן יחזירו את ספר התורה בליווי עשרה אנשים.

